

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Tarnanen, Mirja

Title: Miten yhtenäiskouluista saadaan osallisuutta tukeva kaikkien koulu?

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © 2023 Tarnanen

Rights: CC BY-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Tarnanen, M. (2023, 27.4.2023). Miten yhtenäiskouluista saadaan osallisuutta tukeva kaikkien koulu?. MustRead. <https://www.mustread.fi/artikkelit/miten-yhtenaiskouluista-saadaan-osallisuutta-tukeva-kaikkien-koulu/>

AKATEMIA, KOULUTUS, OPPIMINEN, SIIRTOLAISUUS

Miten yhtenäiskouluista saadaan osallisuutta tukeva kaikkien koulu?

Kouluyhteisöt joutuvat yhä useammin ratkaisemaan tilanteita, joista ei ole aikaisempaa kokemusta. Tämä edellyttää oppivaa toimintakulttuuria, joka tukee henkilöstön kehittymistä, yhteistyötä ja toimintatapojen uudelleenarviointia, professori Mirja Tarnanen Jyväskylän yliopistosta kirjoittaa. VAPAA LUKUOIKEUS.

Mirja Tarnanen Jyväskylän yliopisto 27.4.2023 8:52

"Yhtenäisen koulukulttuurin rakentamisessa korostuu myös johtamisen merkitys. Tarvitaan yhteisiä arvoja, visioita ja päätöksentekoprosesseja sekä jaettua johtajuutta."

Suomalaisissa peruskouluissa on eletty monenlaisten muutosten aikaa tällä ja viime vuosikymmenellä. Yhä useampi peruskoulu on muuttumassa yhtenäiskouluksi. Tämä tarkoittaa käytännössä ala- ja yläkoulun yhdistämistä. Vuonna 2020 jo noin 22 prosenttia suomalaiskouluista oli yhtenäiskouluja.

Yhtenäiskoulu on saattanut samalla muuttaa uuteen koulurakennukseen. Tämä ei pelkästään ilmennä uudenlaista kouluarkkitehtuuria vaan yhdistää samalla kaksi erilaista toimintakulttuuria ja opettajaprofessiota.

Luokan- ja aineenopettajista, koulun muusta henkilöstöstä sekä eri-ikäisistä ja -taustaisista oppilaista rakentuu toisenlainen koulu yhteisö. Uuden koulurakennuksen tilaratkaisut voivat tarjota otolliset olosuhteet yhteisen toimintakulttuurin luomiselle.

Kokemus voi kuitenkin olla myös päinvastainen, jos tila ei vastaa odotuksia ja tarpeita tai sen tuomia muutoksia ei ole huomioitu henkilöstön ammatillisen kehittymisen näkökulmasta.

Osallistumista, oppimista ja sopeutumista

Suomalaiset peruskoulut ovat moninaistuneet kulttuurisesti ja kielellisesti erityisesti 2010-luvulta lähtien.

Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus ovat yksi seitsemästä koulun toimintakulttuuria ohjaavasta periaatteesta. Koulu nähdään oppivana ja kehittyvänä yhteisönä, joka on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoistuvaa yhteiskuntaa.

Oppivan yhteisön ilmapiiri on avoin. Sen jäsenet oppivat toisiltaan: he haluavat kokeilla uusia asioita, jakaa kokemuksiaan ja saada palautetta. Epäonnistuaakin voi turvallisesti. Virheistä otetaan oppia. Henkilöstön näkökulmasta tämä tarkoittaa yhteisiä tavoitteita, tiimityötä ja osaamisen jakamista.

Ympäristön kulttuurinen, kielellinen, katsomuksellinen ja uskonnollinen monimuotoisuus on määritelty opetussuunnitelmassa sekä yksilön että yhteisöjen ominaisuudeksi. Sitä tuetaan rakentavalla keskustelulla ja yhteisesti luoduilla toimintatavoilla. Näin edesautetaan sekä yksilöiden identiteettien rakentumista että heidän sosiaalistumistaan yhteisöihin.

Maahanmuuttotasaisten oppilaiden sosiaalistuminen koulu yhteisöön on kaksisuuntainen prosessi. Se edellyttää molemminpuolista osallistumista, oppimista, sopeutumista ja neuvottelemista. Onnistumisen kannalta on tärkeää, että yhteiskunnan eri toimijat, koulu yhteisö ja vertaisryhmät ovat aidosti yhteydessä toisiinsa.

Pedagogisen vapauden käänköpuoli

Suomalaisten koulujen toimintakulttuurille on tyypillistä opettajan yksin tekemisen eetos ja työn autonomia. Opettajilla on pedagoginen vapaus valita oppimateriaaleja, tapoja opettaa ja ohjata oppimista toimivaksi katsomallaan tavalla.

Luottamukseen perustuva autonomia on hyvä asia. Autonomia voi toisaalta johtaa siihen, että nykyiset toimintatavat ja käytännöt eivät sellaisenaan vastaa kielellisesti ja kulttuurisesti yhä monimuotoisempien oppilaiden tarpeita.

Vaikka autonomiaperinteestä onkin hyötyä, siitä voi seurata epätasa-arvoinen työmäärän jakautuminen, yhteistyön vähyys tai yhteisen sitoutumisen puuttuminen. Tällöin kehittämistyö ei ole yhteisöllistä vaan riippuvaista yksilöistä.

Mikä on luottamussuhteiden avain

Kouluyhteisön toimintakulttuuria ja kuulumista yhteisöön rakennetaan myös koulun keskustelukulttuurilla ja puhetavoilla.

Sillä on väliä, miten kulttuurisesta ja kielellisestä moninaisuudesta puhutaan. Samoin sillä, miten kouluyhteisössä luodaan yhteisiä merkityksiä ja haastetaan kollektiivista mielikuvaa siitä, keitä halutaan mukaan ryhmään ja minkälaisin ominaisuuksin yhteisön jäseniä ryhmitellään.

Rakentavassa keskustelukulttuurissa jokaisen on turvallista esittää mielipiteitä, jakaa ideoita ja keskustella. Niin oppilaiden kuin opettajien ja muun henkilöstön ei-rakentavaan puhetapaan puututaan, ja sitä ohjataan rakentavampaan suuntaan.

Miten selvitä myös yllätyksistä

Kun koulu muuttuu yhtenäiskouluksi ja sen diversiteetti lisääntyy, myös koulun sisäiset vuorovaikutus- ja luottamussuhteet muuttuvat. Siksi ryhmään kuulumista vahvistavaa keskustelukulttuuria on rakennettava tietoisesti.

Koulujen henkilöstöltä odotetaan taitoa selvittää, ratkaista ja ennakoida monimutkaisiakin tilanteita, joista ei ole aikaisempaa kokemusta. Tilanteiden kohtaaminen haastaa totuttuja käytäntöjä ja niiden tarkoituksenmukaisuutta.

On tärkeää pohtia, miten koulun henkilöstön ammatillista osaamista ja jatkuvaa oppimista tuetaan – ei vain yksilöinä vaan myös yhteisönä. Oppivan yhteisön kaltainen toimintakulttuuri tukee sekä henkilöstön kehittymistä, yhteistyötä että toimintatapojen reflektointia.

”Tarvitaan yhteisiä arvoja, visioita ja jaettua johtajuutta.”

Tutkimusten mukaan yhtenäisen koulukulttuurin rakentamisessa korostuu myös johtamisen merkitys. Tarvitaan yhteisiä arvoja, visioita ja päätöksentekoprosesseja sekä jaettua johtajuutta.

Resurssien kohdistamisessa yksittäiset näkökulmat esimerkiksi oppimistulosten parantamiseksi ovat toki tärkeitä. Esimerkkeinä vaikkapa maahanmuuttotaustaisten oppilaiden S2-opetuksen tuntimäärä tai ryhmäkoko.

Mutta jos emme pysty näkemään myös kokonaisuuksia ja ymmärtämään asioiden kytkytymistä toisiinsa, haemme loputtomasti ratkaisuja resurssikeskeisesti.

Oppiva kouluyhteisö selviää yllättävistä tilanteista yhdessä. Se tukee sekä opettajien että oppilaiden oppimista ja vahvistaa yhteyden tunnetta – sitä, että voimme kuulua samaan yhteisöön.

Mirja Tarnanen

Mirja Tarnanen työskentelee professorina Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksella ja koulutuksesta vastaavana varadekaanina kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnassa. Hän toimii myös tutkijana Nordforskin rahoittamassa Teaching that Matters for Migrant Students. Understanding the levers of integration in Scotland, Finland, and Sweden - hankkeessa.

Tämän sisällön mahdollistaa Jyväskylän yliopisto.
Journalistinen päätösvalta on MustReadin toimituksella.

Tämä artikkeli on julkaistu Creative Commons CC BY-ND 4.0 -lisenssillä.

Tutustu muihin vapaan lukuoikeuden Akatemia-artikkeleihin

Piditkö artikkelista?

**REKISTERÖIDY JA KOKEILE MUSTREADIA
14 PÄIVÄÄ MAKSUTTA**

Keskustelu

Tätä juttua ei ole vielä kommentoitu.

© Toinen Aatos 2023